

«Η σεξουαλική αγωγή ως μέσο
θωράκισης των παιδιών ενάντια στην
σεξουαλική κακοποίηση:
υποστηρίζοντας τους εκπαιδευτικούς».

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ

ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Όλοι ξέρουμε, συζητάμε για
κάτι παιδιά στους δρόμους
που τους λείπει το χαμόγελο.
Τους λείπει το χαμόγελο
γιατί δεν έχουν λεφτά, δεν
έχουν παιχνίδια, δεν έχουν
φαΐ και μερικά δεν έχουν
καν γονείς. Σκεφτήσε λοιπόν
κι αφήστε τα λόγια, ας
εννοήσουμε κι ας δύσουμε
ότι μπορούμε στα φτωχά:
αθανάκια, ασπρα και μαύρα
όλα παιδιά είναι και αξίζουν
ένα χαμόγελο. Αυτός ο σύλλογος
θα λέγεται: ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ. Ελάτε λοιπόν
να βοηθήσουμε αν εννοήσουμε
όλοι θα τα καταφέρουμε.
Ανδρέας Γιαννόπουλος

ΑΠΟΣΤΟΛΗ

**Missing
Children
Europe**

UNHCR
The UN Refugee Agency

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Εσωτερικών

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
&
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας,
Έρευνας και Θρησκευμάτων

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Μεταναστευτικής
Πολιτικής

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

ΣΩΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΕΓΧΟΥ & ΠΡΟΛΗΨΗΣ
ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ (ΚΕ.ΕΛ.Π.Ν.Ο.)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Περίφεια Αν. Μακεδονίας
και Θράκης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΣΤΕΡΕΑΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

Σημειώστε: *σφραγίδα αντίστοιχης!*

ΕΘΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Δίπλα σε **1.728.626** παιδιά

25 χρόνια δράσεις
σε όλη την Ελλάδα

Σεξουαλική Κακοποίηση

Σεξουαλική κακοποίηση

Η συμμετοχή (εμπλοκή) ενός παιδιού σε σεξουαλική δραστηριότητα την οποία δεν κατανοεί πλήρως ή για την οποία δεν είναι σε θέση να συναινέσει ή για την οποία δεν είναι αναπτυξιακά ώριμο ή η οποία παραβιάζει τους νόμους.

Η σεξουαλική κακοποίηση περιλαμβάνει δραστηριότητες που **μπορεί να περιλαμβάνουν άγγιγμα, μπορεί όμως και όχι**. Ο όρος αναφέρεται σε δραστηριότητες όπως διείσδυση των γεννητικών οργάνων του ενήλικα στα γεννητικά όργανα, στον πρωκτό ή στο στόμα του παιδιού, την επίδειξη των γεννητικών οργάνων του ενήλικα σε ένα παιδί, την επίδειξη πορνογραφίας σε παιδιά και την πορνεία παιδιών, κ.α..

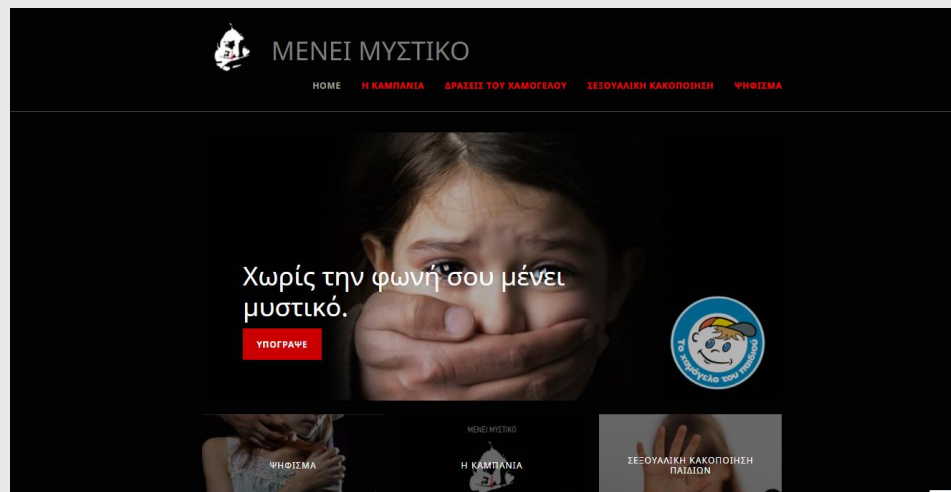
Η σεξουαλική κακοποίηση μπορεί να συνοδεύεται από συμπεριφορές δωροδοκίας, πίεσης και εξαναγκασμού.

Δράστες βρίσκονται **σε θέση ευθύνης, εμπιστοσύνης/ασφάλειας ή δύναμης σε σχέση με το θύμα**.

Σεξουαλική κακοποίηση

- είναι η μορφή κακοποίησης, η οποία σπάνια καταγγέλλεται.
- όσα ελάχιστα περιστατικά καταγγέλλονται ή φτάνουν στην δημοσιότητα είναι μόνο η κορφή του παγόβουνο (...σκεφτείτε μόνο αυτή την χρονιά όσα έχουν αποκαλυφθεί στους χώρους της τέχνης/θεάτρου, του αθλητισμού/της ιστιοπλοΐας, της θρησκείας, κ.α.).

- η μυστικότητα, τα ταμπού και η σιωπή που περιβάλλουν ότι αφορά την σεξουαλικότητα/σεξουαλική διαπαιδαγώγηση συμβάλλει, ιδίως στα παιδιά, στην ΜΗ αποκάλυψη των περιστατικών (βλ. καμπάνια **MENEI ΜΥΣΤΙΚΟ**)
- τα περισσότερα παιδιά, τα οποία κακοποιούνται σεξουαλικά, νιώθουν ανήμπορα να αποκαλύψουν ότι έχουν βιώσει σχεδόν μέχρι την ενηλικίωση, εντείνοντας τις συνέπειες στην ζωή τους και την ψυχική τους υγεία.

Σεξουαλική κακοποίηση

Η σεξουαλική κακοποίηση έχει αναγνωριστεί ως θέμα δημόσιας υγείας από Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.

- 1 στα 3 κορίτσια & 1 στα 5 αγόρια θα κακοποιηθούν σεξουαλικά πριν την ηλικία των 18 ετών.

United Nations Children's Fund, 2014

- 1 στα 5 κορίτσια & 1 στα 10 αγόρια αναμένεται να πέσουν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης μέχρι την ενηλικίωση τους.

International Centre for Missing and Exploited Children, 2013

- 2 στα 10 παιδιά στην Ελλάδα αναφέρουν ότι έχουν υποστεί μία εμπειρία σεξουαλικής βίας κατά τη διάρκεια της ζωής τους.

Επιδημιολογική έρευνα BECAN 2013 – Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

Τα επίσημα στατιστικά δεν είναι έγκυρα καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών που κακοποιούνται δεν το αναφέρουν ποτέ.

Από ποιους/ες κινδυνεύουν τα παιδιά;

- Γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας (90% των περιπτώσεων)
- Φροντιστές (όπως baby sitters, κ.α.)
- Φίλοι
- Γείτονες
- Γνωστοί
- Άτομα σε θέσεις ισχύος, όπως στρατιωτικοί, αστυνομικοί, κληρικοί, εργοδότες, εκπαιδευτικοί, προπονητές, κ.α.
- Εργαζόμενοι/ες στις υπηρεσίες υγείας (γιατροί, νοσηλεύτές, βοηθητικό προσωπικό, κ.α.)
- Άγνωστοι
- Άλλα παιδιά

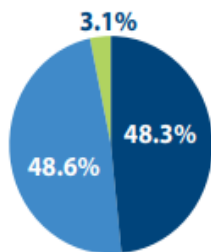
(και μέσω διαδικτύου)

Θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι κάποιες μορφές κακοποίησης/παραμέλησης δεν γίνονται με πρόθεση την πρόκληση βλάβης στα παιδιά.

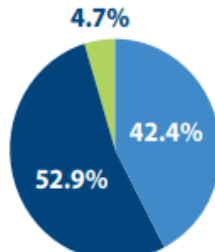

Από ποιους/ες κινδυνεύουν τα παιδιά;

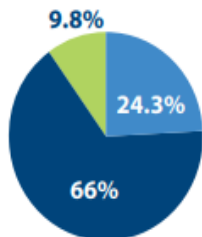
Child Victim and Perpetrator Relationships

Children
0-5 years old

Children
6-11 years old

Children
12-17 years old

■ Family Member
■ Acquaintance
■ Stranger

Όσο μικρότερο σε ηλικία είναι ένα παιδί, τόσο περισσότερο κινδυνεύει από άτομα του οικείου περιβάλλοντος.

Πηγή: National Children's Advocacy Center

Από ποιους/ες κινδυνεύουν τα παιδιά;

Σε επίπεδο σεξουαλικής κακοποίησης:

- ενήλικες κυρίως, αλλά και παιδιά περισσότερο εφηβικής ηλικίας
- στην πλειονότητα άντρες (οι γυναίκες αποτελούν περίπου 10% των θυτών)
- άτομα που γνωρίζουν τα παιδιά, συνήθως πολύ καλά (τα ποσοστά ποικίλουν, από 70%-93% είναι από το φιλικό ή συγγενικό περιβάλλον του παιδιού. Λιγότερο από 10% είναι άγνωστα άτομα για το παιδί). Πολύ συχνά είναι τα άτομα που είναι υπεύθυνα για την φροντίδα και την ανατροφή τους.
- άτομα τα οποία, εξασφαλίζουν με τα παιδιά σχέσεις εμπιστοσύνης και αγάπης
- χρησιμοποιούν εκφοβισμό, «κόλπα»-παιχνίδια, χρήση ουσιών, σωματική βία για να κακοποιήσουν τα παιδιά
- η ηλικία, το φύλο, η καταγωγή/φυλή, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο δεν παίζουν κανένα ρόλο στην διαμόρφωση του προφίλ ενός δράστη σεξουαλικής κακοποίησης.

Δεν υπάρχει τίποτα «ασυνήθιστο» ή «περίεργο» στην συμπεριφορά ή την αλληλεπίδραση με ένα άτομο που κακοποιεί σεξουαλικά

Από ποιους/ες κινδυνεύουν τα παιδιά;

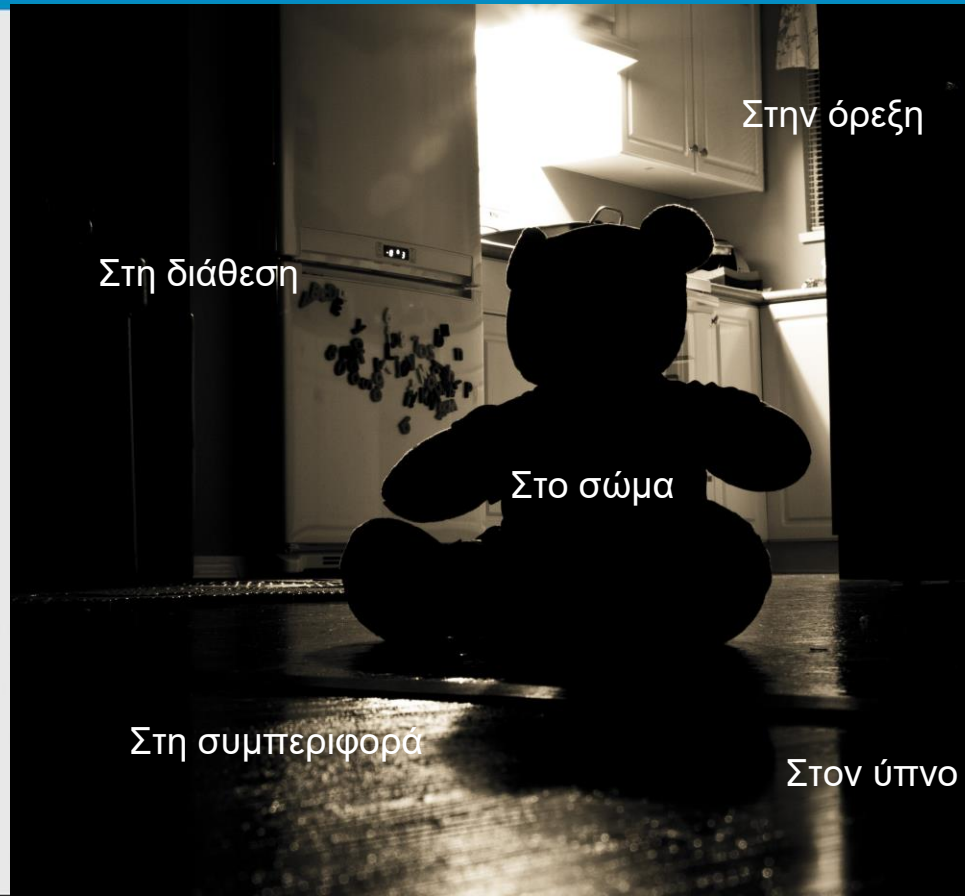
Σε επίπεδο σεξουαλικής κακοποίησης:

- άτομα που έχουν στην διάθεσή τους επαρκή χρόνο με το παιδί ώστε να εγκαθιδρύσουν μια σχέση εμπιστοσύνης και φιλίας, τόσο με την οικογένεια, όσο και με το παιδί
- παρατηρούν τι αρέσει και τι όχι σε ένα παιδί, και με αυτό τον τρόπο το προσεγγίζουν και αλληλεπιδρούν μαζί του
- με ανεξάντλητη υπομονή, κάμπτουν τις άμυνες ενός παιδιού και το εμπλέκουν συνήθως με μια σχέση εμπιστοσύνης και «ένοχων» μυστικών
- πάντα βρίσκουν τρόπο να μείνουν μόνοι/ες με τα παιδιά
- δοκιμάζουν τα όρια του παιδιού και την ικανότητά του να αυτο-προστατευτεί παίζοντας παιχνίδια που περιέχουν αγγίγματα
- εκμεταλλεύονται την έμφυτη περιέργεια των παιδιών
- μπορεί να εκμεταλλευτούν την εξουσία τους, να εκφοβίσουν ή/και δωροδοκήσουν προκειμένου να εξασφαλίσουν την σιωπή του παιδιού.

Δεν υπάρχει τίποτα «ασυνήθιστο» ή «περίεργο» στην συμπεριφορά ή την αλληλεπίδραση με ένα άτομο που κακοποιεί σεξουαλικά παιδιά

Ενδείξεις σεξουαλικής κακοποίησης στα παιδιά

Στην όρεξη

Στη διάθεση

Στο σώμα

Στη συμπεριφορά

ΣΤΟΝ ΎΠΝΟ

Σωματικές Ενδείξεις

- Δυσκολία όταν κάθεται ή όταν περπατά
- Πόνος, αιμορραγία, κνησμός στην περιοχή των γεννητικών οργάνων και στην πρωκτική περιοχή
- Τραυματισμός γεννητικών οργάνων
- Στομαχόπονοι και πονοκέφαλοι
- Πόνος κατά την ούρηση
- Μώλωπες στο εσωτερικό μέρος των μηρών ή των γλουτών
- Εγκυμοσύνη
- Εμφάνιση ΣΜΝ
- Αφρόντιστες πληγές
- Τραύματα για τα οποία υπάρχουν αντιφατικές δικαιολογίες
- Σκισμένα, λεκιασμένα, ματωμένα εσώρουχα
- Πόνος/φαγούρα στη γενετική περιοχή

Προσοχή, όμως: δεν υπάρχουν «απόλυτες ενδείξεις»...

Ενδείξεις Σεξουαλικής Κακοποίησης

Ενδείξεις Στη Συμπεριφορά

- Γνώση σεξουαλικών θεμάτων αταίριαστη με την ηλικία τους
- ανάρμοστη για την ηλικία σεξουαλική συμπεριφορά
- χρήση μη κατάλληλης γλώσσας
- Διατροφικές διαταραχές (ανορεξία /βουλιμία)
- Αλλαγές στις συνήθειες τουαλέτας (ενούρηση/ εγκόπριση)
- Άρνηση αλλαγής ρούχων (για τη γυμναστική) ή συμμετοχής σε αθλήματα
- Φυγή (από το σχολείο)
- Κατοχή μεγάλων χρηματικών ποσών
- Δυσκολίες στον ύπνο
- Νυχτερινοί τρόμοι/εφιάλτες

Ενδείξεις Σεξουαλικής Κακοποίησης

Ενδείξεις Στη Συμπεριφορά

- Εκφοβίζει /εκφοβίζεται
- Απομονώνεται/φτωχές διαπροσωπικές σχέσεις
- Αποφεύγει συγκεκριμένα άτομα, τοποθεσίες
- Ανταποκρίνεται με παράξενο τρόπο όταν προσπαθεί κάποιος να το αγγίξει
- Απουσιάζει ή καθυστερεί συστηματικά να προσέλθει στο σχολείο ή ακόμα αρνείται να επιστρέψει σπίτι
- Ανησυχεί όταν υπάρχουν στοιχεία σεξουαλικού περιεχομένου στη συζήτηση
- Έντονη ενασχόληση με την περιοχή των γεννητικών οργάνων
- Αυτοτραυματισμοί
- Παραβατικότητα/φυγές/κατάχρηση ψυχοτρόπων ουσιών

Ενδείξεις Σεξουαλικής Κακοποίησης

Ενδείξεις Σεξουαλικής Κακοποίησης

Οποιαδήποτε ξαφνική και χωρίς εμφανή αιτία αλλαγή μας προβληματίζει

Στη διάθεση

- Εμφανίζει έντονο και αδικαιολόγητο άγχος
- Απρόβλεπτες και έντονες συναισθηματικές αντιδράσεις, ξεσπάσματα
- Υπερδιέγερση, ευερεθιστότητα, απόσυρση, απάθεια «παγωμένο βλέμμα»
- Καταθλιπτική διάθεση/Ελλειψη συγκέντρωσης
- Αυτοκαταστροφικές τάσεις ή αυτοκτονικός ιδεασμός
- Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Υπερβολικό κλάμα

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών-ενδείξεις στην συμπεριφορά των παιδιών

- Παρατηρήστε την συμπεριφορά του παιδιού και την σχολική παρουσία.
- Προσπαθήστε να επικοινωνήσετε με τους γονείς, αν κάτι σας ανησυχεί.
- Προσπαθήστε να μην αγνοήσετε κάτι που σας έχει πει το παιδί, ακόμη και αν νομίζετε ότι μπορεί να είναι ψέματα.
- Προσπαθήστε να μην πανικοβληθείτε ή φοβηθείτε... το παιδί σας έχει ανάγκη (μπορεί και άλλα μέλη της οικογένειας να κινδυνεύουν).

Ίσως βοηθήσει στην συνεργασία, ο τρόπος επικοινωνίας να μην χαρακτηρίζεται από θυμό/επιθετικότητα, από υπαινιγμούς που θα δημιουργήσουν ενοχές, άρνηση και στάση άμυνας. Στόχος να διευκρινιστούν πιθανές αιτίες των συμπεριφορών των παιδιών, ιδίως όταν είναι ξαφνικές και παραμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών-ενδείξεις στην συμπεριφορά των παιδιών

- Προσπαθήστε να μην αγνοήσετε κάτι που σας έχει πει το παιδί, ακόμη & αν νομίζετε ότι μπορεί να είναι ψέματα
- Προσπαθήστε να μην πανικοβληθείτε ή φοβηθείτε... το παιδί σας έχει ανάγκη
- Μην κατηγορήσετε τους γονείς του... θυμηθείτε πόσο σημαντικοί είναι για κάθε παιδί, τους αγαπάει και θα τους προστατεύσει
- Συνεννοηθείτε με τον διευθυντή/την διευθύντρια για το πώς θα κινηθεί το σχολείο
- Μιλήστε με την Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά S.O.S. 1056

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών-ενδείξεις στην συμπεριφορά των παιδιών

Νομικό Πλαίσιο-Διαδικασία

Νόμος Υπ. Αριθμόν 3500, Άρθρο 23

Υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών

1. Εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος, κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού του έργου, με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορείται ή διαπιστώνει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, **ηνμερώνει, χωρίς καθυστέρηση, τον διευθυντή της σχολικής μονάδας.**

Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας ανακοινώνει, αμέσως, την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή.

Την ίδια υποχρέωση έχουν οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των ιδιωτικών σχολείων, καθώς και οι υπεύθυνοι των πάσης φύσεως Μονάδων Προσχολικής Αγωγής.

Γιατί «Μένει Μυστικό»

- φοβούνται τον δράστη
- φοβούνται τις συνέπειες
- φοβούνται μήπως δε γίνουν πιστευτά
- νιώθουν ένοχα
- είναι ένα θέμα ταμπού
- φοβούνται ενδεχόμενο ξυλοδαρμό
- δωροδοκούνται από τον δράστη
- δεν γνωρίζουν τη γλώσσα (προέρχονται από άλλη χώρα)

Γιατί «Δεν Μένει Μυστικό»

- Θα νιώσουν εμπιστοσύνη
- αρχίζουν να κατανοούν τι είναι φυσιολογικό και τι όχι
- αρχίζουν να κατανοούν τι τους συμβαίνει
- ο πόνος τους είναι πολύ μεγάλος
- Φοβούνται ότι θα συμβεί στα μικρότερα αδέρφια τους ή/και σε άλλα παιδιά

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών μετά την αποκάλυψη

- Έχοντας υπόψη ότι τα παιδιά σπάνια αποκαλύπτουν ή συνήθως αποκαλύπτουν μέσω έμμεσων ουδών (ζωγραφική/τέχνες, «σε ένα φίλο/η μου...», «θα σου πω αλλά μόνο εάν...» ή μέσω αυτοτραυματισμών, απόπειρες αυτοκτονίας, παραβατικότητα, **είναι σημαντική η άμεση ανταπόκριση, ακόμα και σε νύξεις/υπαινιγμούς.**
- Σκεφτόμαστε πόση δύναμη και θάρρος χρειάστηκαν για να μιλήσουν-χρειάζονται ενδυνάμωση.
- Αποφεύγουμε πολλές ερωτήσεις (μπορούν να δημιουργήσουν σύγχυση, αποπροσανατολισμό, άγχος και νέες μνήμες)
- Ενδυναμώνουμε που αποκάλυψε, δεν πιέζουμε να μας περιγράψει λεπτομέρειες

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών μετά την αποκάλυψη

- Είναι σημαντικό να διατηρήσουμε την ψυχραιμία μας
- Επιβεβαιώνουμε στο παιδί ότι δεν ευθύνεται το ίδιο για αυτό που συνέβη
- Επιβεβαιώνουμε στο παιδί ότι το πιστεύουμε και το επιβραβεύουμε για την αποκάλυψη
- Προσπαθούμε να διατηρήσουμε το παιδί χαλαρό και διαβεβαιώνουμε ότι είμαστε εκεί για να βοηθήσουμε
- Διαβεβαιώνουμε ότι θα κάνουμε ενέργειες για να προστατεύσουμε το παιδί
- Αφήνουμε το παιδί ελεύθερο να χρησιμοποιήσει την δική του γλώσσα για να περιγράψει τι συνέβη
- Επικοινωνούμε άμεσα με τις Αρμόδιες Αρχές ή με την Εθνική Γραμμή SOS 1056
- Αποφεύγουμε να ανακρίνουμε το παιδί
- Αποφεύγουμε να κάνουμε υποθέσεις για το τι συνέβη
- Προσπαθούμε να ελέγξουμε τις αντιδράσεις μας στο άκουσμα του συμβάντος (σοκ, αηδία, γκριμάτσες)
- Αποφεύγουμε ειδικό λεξιλόγιο όπως «παιδική κακοποίηση», «βιασμός», «φυλακή»

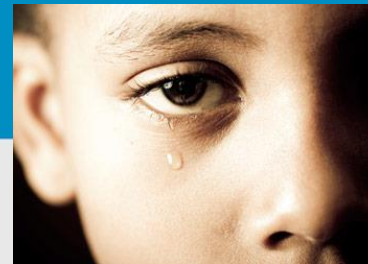

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών μετά την αποκάλυψη

- «Σε ευχαριστώ πολύ που με εμπιστεύτηκες»
- «Είσαι πολύ γενναίος/α»
- «Θα προσπαθήσω να κάνω ότι μπορώ για να σε βοηθήσω»
- «Κανείς δεν έχει δικαίωμα να σου φέρεται με τέτοιο τρόπο ώστε να αισθάνεσαι ντροπή, αμηχανία, ενοχές, φόβο, κ.α.»
- «Επειδή πρέπει να κάνω ότι μπορώ να σε προστατεύσω και δεν μπορώ να το κάνω μόνη/ος μου, θα ήθελα να μιλήσω με..... για να δούμε πώς θα είσαι ασφαλής και δεν θα νιώθεις φόβο, ντροπή,...»

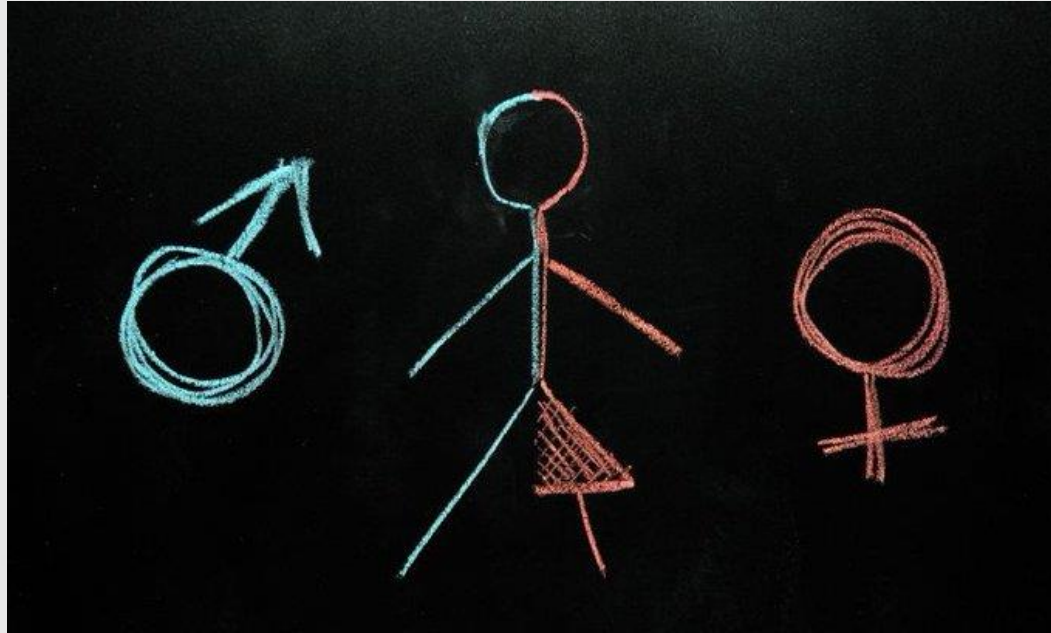

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών μετά την αποκάλυψη

- Είναι δύσκολο και δεν χρειάζεται να αναλάβουμε τον ρόλο ψυχολόγου, αστυνομικού, δικαστή ή άλλου ειδικού.
- Είναι δύσκολο και δεν χρειάζεται να το διαχειριστούμε μόνοι μας.
- Χρειάζεται να δείξουμε εμπιστοσύνη και αποδοχή στο παιδί και να του/της δημιουργήσουμε αίσθημα ασφάλειας και προστασίας.
- Χρειάζεται να γνωρίζουμε δομές προστασίας και θεραπείας για παιδιά και οικογένειες, ώστε να παραπέμψουμε τους γονείς αν χρειαστεί.
- Μπορούμε να απευθυνθούμε σε αυτές τις δομές αν δεν μπορούμε να βοηθηθούμε για την διαχείριση τους από τους υπευθύνους της υπηρεσίας μας.

Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

Πώς η Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση προλαμβάνει την Κακοποίηση;

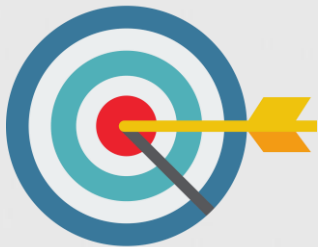
- Διδάσκει στα παιδιά με ένα θετικό, μη-απειλητικό και πρακτικό τρόπο, πληροφορίες σχετικά με την κακοποίηση.
- Ενισχύει στα παιδιά την πεποίθηση ότι το σώμα τους, τους ανήκει.
- **Διδάσκει στα παιδιά πώς να λένε «όχι».**
- Βοηθάει τα παιδιά να αναγνωρίσουν τους ανθρώπους στους οποίους μπορούν να απευθυνθούν για βοήθεια.
- Μαθαίνει στα παιδιά να εμπιστεύονται το ένστικτό τους όταν νιώθουν άβολα και να θέτουν ερωτήσεις όταν κάτι τα μπερδεύει ή τα κάνει να νιώθουν περίεργα.
- **Διαβεβαιώνει στα παιδιά το γεγονός ότι για τη σεξουαλική κακοποίηση δε φταίει ΠΟΤΕ το παιδί.**
- Ενδυναμώνει τα παιδιά ώστε να προασπίζονται τα δικαιώματά τους.
- Ξεκαθαρίζει στα παιδιά ότι απαγορεύεται να κάνουν κακό σε άλλα παιδιά.

Τι είναι η Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

Είναι η διαδικασία ενημέρωσης σχετικά με:

- ❖ Ανατομία
- ❖ Προσωπική υγιεινή
- ❖ Διαφορές και Ομοιότητες των Φύλων
- ❖ Αναπαραγωγή-Γονιμοποίηση
- ❖ Σωματικούς κινδύνους/ασθένειες
- ❖ Υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις **vs** έμφυλη βία /συντροφική αγάπη
- ❖ Σεξουαλικός προσανατολισμός
- ❖ Στερεότυπα
- ❖ Πρόληψη εγκυμοσύνης/Οικογενειακός προγραμματισμός

Στόχος είναι η κατάκτηση των απαιτούμενων δεξιοτήτων ώστε τα παιδιά να μάθουν τρόπους επικοινωνίας και να λαμβάνουν υπεύθυνα αποφάσεις που αφορούν τη μετέπειτα σεξουαλική ζωή τους.

Ο ρόλος των γονέων

- Οι γονείς, ιδανικά, θα πρέπει να έχουν την ευθύνη της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των παιδιών τους.
- Τα παιδιά μαθαίνουν πολλά για τη σεξουαλικότητα από τους γονείς τους είτε αυτοί συζητούν ξεκάθαρα μαζί τους είτε όχι.

→ Έχετε αντιμετωπίσει δυσκολίες στις συζητήσεις σας με γονείς;;

Γιατί οι εκπαιδευτικοί δυσκολεύονται να απαντήσουν στις ερωτήσεις των παιδιών;

- Εσφαλμένες αντιλήψεις όπως ότι θα «πονηρέψουν» τα παιδιά που είναι ακόμα «αθώα»
- Αγχώνονται για τις αντιδράσεις των γονέων
- Δεν έχουν σαφή εκπαίδευση και εγκεκριμένο υλικό για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση
- Βιωμένες παιδικές εμπειρίες/αντιλήψεις/αντιδράσεις από τη δική μας οικογένεια.
- Άγνοια/έλλειψη επαρκών πληροφοριών γύρω από την σεξουαλικότητα.
- Αισθήματα ντροπής/ενοχής.
- Προσωπικές δυσκολίες/αξίες σε αντίστοιχα ζητήματα.

Δε θα τρομάξει το παιδί αν του μιλήσω για όλα αυτά;

- Τα παιδιά φοβούνται το άγνωστο.
- Αν τους μιλήσουμε με κατανοητό και κατάλληλο για την ηλικία τους τρόπο, μπορούν να ενσωματώσουν αυτά που τους λέμε και να τα χρησιμοποιήσουν στην πραγματική τους ζωή.
- Όπως μιλάμε για το πώς περνάμε το δρόμο με **ασφάλεια**-, έτσι μιλάμε για το πώς μπορούμε να **προστατευτούμε** από τη σεξουαλική κακοποίηση- Πρόκειται για το ίδιο σημαντικές συμβουλές!
- Οι αρχές σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης/αγωγής έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς.

Υπάρχει κατάλληλη ηλικία για να ξεκινήσουμε;

- Δεν υπάρχει «κατάλληλη ηλικία» αν και όσο πιο νωρίς, τόσο πιο καλά.
- Είναι ένας συνεχόμενος διάλογος που ξεκινάει πολύ νωρίς.
- Δίνουμε ξεκάθαρους και ειλικρινείς απαντήσεις.
- Δεν αποτελεί ξεχωριστό κομμάτι της διαπαιδαγώγησης.

→ Τα μαθήματα σεξουαλικής αγωγής στα σχολεία μπορούν να ξεκινήσουν από την νηπιακή ηλικία

Θυμηθείτε

Όταν ένα παιδί ρωτάει, είναι έτοιμο να λάβει απαντήσεις*

***κατάλληλος για την ηλικία και το αναπτυξιακό τους επίπεδο**

Οι συζητήσεις αυτές πρέπει να γίνονται σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο;

- Όταν ανακοινωθεί μια εγκυμοσύνη.
- Σε μία χαλαρή στιγμή.
- Με ερεθίσματα που προκύπτουν από άλλα μαθήματα
- Σε κάποια συζήτηση/ μάθημα/ δραστηριότητα στο σχολείο σχετικά με τις σχέσεις/τη οικογένεια.
- Μέσα από την τέχνη, επισκέψεις σε μουσεία, τα ΜΜΕ, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ενθαρρύνετε τα παιδιά να μιλήσουν. Η αντίδραση του εκπαιδευτικού και η διαχείριση του ερωτήματος μπορεί να επηρεάσει την επικοινωνία με το παιδί αλλά και τη στάση που θα διαμορφώσει

Η Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση χωρίζεται σε τρεις περιόδους, ανάλογα με την ψυχοσωματική ωριμότητα του παιδιού:

- Στην προσχολική ηλικία
- Στη σχολική ηλικία
- Στην εφηβεία

Προσχολική Ηλικία

Προσχολική ηλικία

2- 3 ετών: Παρουσιάζουν ενδιαφέρον για το σώμα τους.

2- 6 ετών: «Γιατί φουσκώνει η κοιλιά σου μαμά;», «Γιατί η δεν έχει πουλάκι;»

Θυμηθείτε:

- Οι απαντήσεις πρέπει να είναι απλές, σωστές, καθησυχαστικές και επικεντρωμένες μόνο στην ερώτηση.
- Σε αυτή την ηλικία τα παιδιά δεν έχουν αναπτύξει ακόμα το αίσθημα της ντροπής.
- Έντονο το ενδιαφέρον τους για τα σωματικά χαρακτηριστικά συνομηλίκων ή ενηλίκων
- Παιχνίδια που συμπεριλαμβάνουν γδύσιμο & επίδειξη γεννητικών οργάνων σε συνομηλίκους (γιατρός)
- Απορίες σχετικά με την προέλευση των μωρών
- Αυνανισμός

Αυνανισμός

- Ο αυνανισμός δεν είναι σημάδι σεξουαλικής απόκλισης
- Επικεντρωθείτε στην τοποθεσία όπου εκδηλώνεται η συμπεριφορά αντί για την ίδια τη συμπεριφορά
- Δεν τιμωρούμε ή ντροπιάζουμε το παιδί για μια τέτοια φυσιολογική συμπεριφορά
- Αφορά και τα δύο φύλα

Έντονο ενδιαφέρον για τα σωματικά χαρακτηριστικά συνομηλίκων ή ενηλίκων

- Εξηγήστε ότι κανείς δεν πρέπει να ζητήσει να δει ή να αγγίξει τα ιδιωτικά μας μέρη ή εμείς τα δικά τους.
- Εξαιρέστε τις διαδικασίες ασφάλειας (γιατρούς, κ.τ.λ.) όμως ξεκαθαρίστε πως ακόμα κι αυτοί/ες οφείλουν να πάρουν άδεια από το παιδί και να εξηγήσουν γιατί αγγίζουν ή βλέπουν τα ιδιωτικά μέρη του παιδιού.

Ένα πρόγραμμα σεξουαλικής αγωγής μπορεί να περιλαμβάνει ιδέες όπως...

- το σώμα μας, μας ανήκει
- η διαφορά ανάμεσα σε ένα καλό και ένα κακό άγγιγμα ή χάδι
- η διαφορά ανάμεσα σε ένα καλό και ένα κακό μυστικό
- τότε ένα δώρο αποτελεί προσφορά αγάπης και τότε δωροδοκία
- ποιος μπορεί να προσπαθήσει να με βλάψει (προφίλ δραστών)
- τότε η συμπεριφορά ενός ενήλικα είναι αποδεκτή ή όχι
- να αποκαλύπτουν όταν βιώνουν συναισθήματα άγχους, αμηχανίας, στενοχώριας ή φόβου σε κάποιον ενήλικα που εμπιστεύονται
- να λένε όχι σε περίπτωση ανάρμοστης συμπεριφοράς
- πού να αποταθούν για βοήθεια (οικογένεια, κοινωνικό περιβάλλον, ειδικοί, τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας, αστυνομία)

«Ο Κανόνας των εσωρούχων»

Πρόταση εκπαιδευτικού προγράμματος για το σχολικό έτος 2020-2021

Πιπί-λιλί-πουλάκι και λοιπά υποκοριστικά

- Χρησιμοποιήστε τα σωστά ονόματα για τις περιοχές του σώματος και εξηγήστε ποια μέρη είναι ιδιωτικά
- Γνωριμία με τα μέλη του ανδρικού και του γυναικείου σώματος. Χρήση επίσημης ονομασίας και όχι υποκοριστικών (μύτη, μάτια, πόδι, πέλμα, πέος, κόλπος, στήθος, πρωκτός).
 - ✓ Βοηθά τα παιδιά αν κάποιος/α τα αγγίξει να το αναφέρουν χρησιμοποιώντας τις σωστές λέξεις.
 - ✓ Δίνει στα παιδιά το μήνυμα ότι είναι απλά μέρη του σώματος μας και όχι κάτι ταμπού.
 - ✓ Δίνει το μήνυμα ότι μπορούμε να μιλάμε ευθέως για τα μέρη του σώματος μας και όχι γενικά και αόριστα
 - ✓ Τα υποκοριστικά μπορεί να μπερδέψουν τα παιδιά.
 - ✓ Τα παιδιά μπορούν να δώσουν πιο ακριβείς περιγραφές όταν μιλάνε με έναν ενήλικο για κάποιο πρόβλημα στο σώμα τους, όπως πόνο ή φαγούρα.

Παίζοντας το γιατρό...

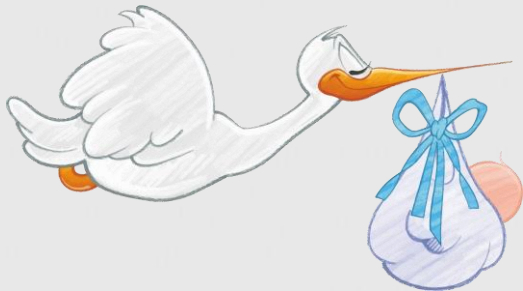
- ✓ Δε θυμώνουμε και δεν τρομοκρατούμαστε
- ✓ Αποσπούμε την προσοχή των παιδιών με άλλη δραστηριότητα.
- ✓ Το βλέπουμε σαν ευκαιρία να συζητήσουμε σχετικά με το φύλο και πώς διαφέρουν τα αγόρια και τα κορίτσια.
- ✓ Εξηγούμε ότι δεν αγγίζουμε άλλους ούτε επιτρέπουμε σε άλλους να αγγίξουν τα ιδιωτικά μας μέρη.

Από που έρχονται τα παιδιά;

1. Ψυχραιμία, ειλικρίνεια, ευθύτητα
2. Αποφύγετε φανταστικά σενάρια (πελαργός κτλ)
3. Απλές απαντήσεις
4. Εξηγήστε τις λεπτομέρειες αποσπασματικά, σε βάθος χρόνου

Πχ. Σε επόμενο χρόνο μπορείτε να πείτε «όταν το μωράκι έχει μεγαλώσει αρκετά, περνάει μέσα από μια διαδρομή που υπάρχει στο σώμα της μανούλας, η οποία λέγεται αιδούο»

Πώς μπαίνει το μωρό εκεί;

1. Απλές αλλά ειλικρινείς απαντήσεις σχετικά με τη συνουσία
2. Χρησιμοποιήστε εικονογραφημένα βιβλία ανθρωπίνης ανατομίας
3. Ενημερωθείτε διαβάζοντας αναπτυξιακά κατάλληλα βιβλία σχετικά με το θέμα
4. Ρωτήστε τα για να επιβεβαιώσετε ότι κατανοούν αυτά που τους λέτε

Σχολική ηλικία

8-12 ετών: Τα παιδιά αυτής της ηλικίας, χρειάζονται πλέον λεπτομερείς πληροφορίες (έμμηνος ρύση, εγκυμοσύνη κ.λ.π.)

Θυμηθείτε:

- Οι απαντήσεις πρέπει να είναι απλές, σωστές, καθησυχαστικές και επικεντρωμένες στην ερώτηση.
- Αυξάνεται η περιέργεια σχετικά με το σώμα και τη σεξουαλικότητα.
- Προετοιμάστε τα παιδιά σας σχετικά με τις αλλαγές. Διερευνήστε τι γνωρίζουν για το θέμα και ετοιμαστείτε να απαντήσετε ανοιχτά στις ερωτήσεις τους.
- Αναμένετε τις πρώτες πλατωνικές σχέσεις.

Σεξουαλικότητα των νέων

Πρώτη Εφηβική Φάση (11 ετών):
Σεξουαλική περιέργεια.

Μέση Εφηβική Φάση (13 ετών): Ανάγκη προσέγγισης του άλλου.

Όψιμη Εφηβική Ηλικία (15 – 18 ετών):
Ανάγκη σεξουαλικού ερεθισμού (χάδια, φιλιά) ή ολοκληρωμένη σεξουαλική πράξη.

Εφηβεία

Αναπτυξιακή περίοδος που ξεκινούν αλλαγές στο σώμα και στη ψυχή του παιδιού, οι οποίες οδηγούν τελικά στη γενετήσια ολοκλήρωση και αυτόνομη ωρίμανσή του.

Θυμηθείτε:

- ✓ Δύσκολη ηλικία λόγω της επαναστατικότητας και της αμφισβήτησης προς τους άλλους, επομένως η προσέγγιση χρειάζεται να διέπεται από υπομονή και επιμονή.
- ✓ Ενημέρωση του εφήβου για την ανατομία, λειτουργία, υγιεινή, αλλά και για τα συναισθήματα που συνδέονται με τη σεξουαλική ορμή.
- ✓ Αναζήτηση ερεθισμάτων και ικανοποίηση.
- ✓ Ανάγκη για ιδιωτικότητα.

Θέματα προς συζήτηση με τους εφήβους

1. Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα (ΣΜΝ)

- Οι έφηβοι θα πρέπει να κατανοούν τι πραγματικά είναι τα ΣΜΝ και τι επιπτώσεις έχουν στον άνθρωπο.
- Ενημερώστε τα παιδιά σχετικά με τις ριψοκίνδυνες συμπεριφορές που οδηγούν στη μετάδοση ΣΜΝ.

2. Αντισύλληψη

- Αποτελεί σημαντικό θέμα συζήτησης.
- Είναι απαραίτητο να εξηγήσουμε ότι η μόνη μορφή αντισύλληψης που προφυλάσσει από τα ΣΜΝ είναι τα προφυλακτικά.

Θέματα προς συζήτηση με τους εφήβους

3. Πορνογραφικό υλικό

- 42% των παιδών 10-17 ετών έχουν δει πορνογραφικό υλικό.
- Για την ακρίβεια, στις ηλικίες 15-18 ετών 54% των αγοριών και 17% των κοριτσιών παραδέχονται ότι έχουν δει πορνογραφικό υλικό

Θέματα προς συζήτηση με τους εφήβους

3. Πορνογραφικό υλικό

- Διατηρούμε την ψυχραιμία μας
- Δε διακόπτουμε
- Σεβόμαστε την ανάγκη του εφήβου για ιδιωτικότητα
- Εκκινούμε συζήτηση με τον/την έφηβο με μη επικριτική διάθεση
- Ενημερώνουμε τον/την έφηβο ότι το πορνογραφικό υλικό δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα
- Ενημερώνουμε επίσης ότι το πορνογραφικό υλικό έχει δημιουργηθεί για ενήλικες
- Συζητούμε ξανά για την έννοια της συναίνεσης και της κακοποίησης
- Αποφεύγουμε να χρησιμοποιήσουμε φράσεις όπως 'απαγορεύεται', 'δεν κάνει'

Θέματα προς συζήτηση με τους εφήβους

4. Σχέσεις και Συναίνεση

- Είναι σημαντικό ο/η έφηβος/η να ξέρει ότι έχει το δικαίωμα να πει «όχι» και ας υπάρχει κοινωνική πίεση, ειδικά από συνομηλίκους.
- Έχει δικαίωμα να αρνηθεί στην πορεία, ακόμα κι αν αρχικά είχε συναινέσει.
- Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι δεν πιέζουμε τους άλλους και σεβόμαστε την συναίνεση ή την μη συναίνεση τους.
- **ΠΟΤΕ ΔΕ ΦΤΑΙΕΙ ΤΟ ΘΥΜΑ**
- Αν κάποιος έχει καταναλώσει αλκοόλ ή έχει κάνει χρήση ουσιών δεν μπορεί να συναινέσει.
- Η εκ των προτέρων σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί επιτρέπει την ανοικτή επικοινωνία μαζί σας σε περίπτωση κακοποίησης

CONSENT

IT'S SIMPLE AS TEA

<https://www.youtube.com/watch?v=e9XNFu1OVZs&feature=youtu.be>

Βασικές κατευθύνσεις: Προσωπικός Χώρος

- Εκμάθηση των ορίων: Μια συνεχής διαδικασία, όχι απλώς μία συζήτηση.
- Εξηγήστε στα παιδιά για τον προσωπικό τους χώρο και τις συνέπειες της παραβίασης αυτού.
- Το σώμα σου, σου ανήκει.
- Διδάξτε τα να ρωτούν πριν εισβάλλουν στον προσωπικό χώρο των άλλων «Μπορώ να σου δώσω μια αγκαλιά;», «Μπορώ να καθίσω εδώ;»
- Εξοικειωθείτε με εναλλακτικούς χαιρετισμούς «Κόλλα πέντε»

Βασικές κατευθύνσεις: Προσωπικός Χώρος

- Κανένας δεν έχει το δικαίωμα να σε αγγίξει με τρόπο μυστικό ή με τρόπο που σε κάνει να νιώθεις άβολα.
- Εξασκηθείτε στην άρνηση με τις κατάλληλες λέξεις «σε παρακαλώ κάνε πιο πέρα».
- Μιλάμε στα παιδιά για τους κανόνες αυτοπροστασίας.
- Το «όχι» είναι «όχι»! Εσύ έχεις τον έλεγχο του σώματός σου και το πιο σημαντικό πράγμα είναι πώς νιώθεις ΕΣΥ. Αν θέλεις να πεις «όχι», έχεις κάθε δικαίωμα να το κάνεις ακόμα και σε κάποιον συγγενή ή κάποιο πρόσωπο που αγαπάς.

Βασικές κατευθύνσεις: Ανοιχτή επικοινωνία & πρόσβαση στην πληροφορία

- Συζητήστε για την έννοια της οικογένειας και τις διαφορετικές μορφές που υπάρχουν.
- Συζητήστε την έννοια της αγάπης, της συντροφικότητας.
- Προετοιμαστείτε να απαντήσετε σε ερωτήσεις σχετικά με το κοινωνικό και βιολογικό φύλο.
- Αφήστε εκπαιδευτικό υλικό σε σημείο προσβάσιμο για το παιδί (ανανεώστε το υλικό ανάλογα με το στάδιο του παιδιού)

Κανόνες σεξουαλικής συμπεριφοράς

- Δεν είναι **OK** να δείχνουμε τις ιδιωτικές περιοχές μας σε άλλους ανθρώπους.
- Δεν είναι **OK** να βλέπουμε τις ευαίσθητες περιοχές των άλλων.
- Δεν είναι **OK** να αγγίζουμε τις ευαίσθητες περιοχές των άλλων.
- Δεν είναι **OK** να χρησιμοποιούμε σεξουαλικό λεξιλόγιο με χυδαίο τρόπο.
- Δεν είναι **OK** να κάνουμε τους άλλους να νιώθουν αμήχανα με σεξουαλική συμπεριφορά.
- Είναι όμως **OK** να αγγίζουμε τον εαυτό μας, αρκεί να είναι σε προσωπικό χώρο όταν είμαστε μόνοι μας.

Βασικά Μηνύματα Πρόληψης

Η έννοια του μυστικού

« Δεν υπάρχει κανένα μυστικό που να με κάνει να ντρέπομαι, να φοβάμαι και να μην μπορώ να κοιμηθώ τα βράδια»

Η έννοια του ΌΧΙ

«Έχω κάθε δικαίωμα να αρνηθώ κάτι που με κάνει να νιώθω άβολα»

Αντιδρώ – Φωνάζω

«Συζητάμε με τα παιδιά, εναλλακτικές φράσεις που μπορούν να φωνάξουν σε περίπτωση που κάποιος αποπειραθεί να τα κακοποιήσει»

«Δεν έχει κανένας δικαίωμα να σε αγγίξει» αντί για «Μην αφήνεις κανένα να σε αγγίζει»

Μπορεί να μπερδέψει τα παιδιά, και αν κάποιος τα αγγίξει να πιστεύουν ότι είναι δικό τους λάθος

«Ο κακός άγνωστος;»

Μπορεί να εκληφθεί από τα παιδιά ότι κινδυνεύουν μόνο από άγνωστα άτομα

Κακό άγγιγμα

Όταν πονάει, μας αγγίζουν κάπου που δε θέλουμε ή νιώθουμε άβολα, αν μας κάνει να νιώθουμε φόβο ή άγχος, αν μας ζητήσουν να μείνει μυστικό ή απειλεί ότι θα βλάψει εμάς ή κάποιον που αγαπάμε να το πούμε.

Ζητώ βοήθεια

«Δεν υπάρχει κανένα μυστικό από τη μαμά, τον μπαμπά ή το δάσκαλο μου, τη δασκάλα μου». Λέω σε κάποιον που εμπιστεύομαι τι έχει συμβεί.

STOP!!!
Μη με αγγίζεις
εδώ!

Συνοψίζοντας...

- Είναι μύθος ότι τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση δεν το ξεπερνούν ποτέ. Τα παιδιά έχουν πολύ μεγαλύτερο δυναμικό από τους ενήλικες να ξεπεράσουν ακόμα και πολύ τραυματικές εμπειρίες
- Ένα παιδί θύμα κακοποίησης μπορεί να χρειαστεί θεραπευτική υποστήριξη από εξειδικευμένους θεραπευτές

Τι χρειάζεται ένα παιδί στη θεραπεία του:

-Ασφάλεια

-Επανορθωτικές εμπειρίες (...να ξαναμάθει το παιδί τι είναι στοργή όπως θα έπρεπε να είναι κανονικά!)

-Ολιστική θεραπεία

Το Χαμόγελο του Παιδιού λειτουργεί «Το Σπίτι του Παιδιού»: Κέντρο Ημέρας Εξατομικευμένης Παροχής Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας σε Παιδιά και Εφήβους θύματα κάθε μορφής Βίας

ΦΡΟΝΤΙΔΑ. ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ. ΙΣΟΤΗΤΑ.
www.hamogelo.gr

